

METODICA CERCETĂRII FORMĂRII POTENȚIALULUI PROFESIONAL AL ECONOMIȘTILOR PRIN MIJLOACE TRADIȚIONALE ȘI CU UTILIZAREA TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE

Irina MOVILĂ, Natalia BRANAȘCO

Universitatea de Stat „Al. Russo” din Bălți

At the present stage of development of economic attitudes traditional ways of preparation of experts of an economic structure in sphere of higher education gradually lose a urgency. In the international and European practice of higher education a priority direction in formation of professional potential in higher education is use of information technologies that is considered as the strategic approach at training the future experts. Carrying out of research by the described technique will allow to estimate efficiency of formation of professional potential of economists in sphere of higher education.

La etapa contemporană de dezvoltare a relațiilor de piață, în condițiile unei concurențe dure între întreprinderi, creșterii rolului „omului informațional”, capabil să reacționeze la timp la schimbările ce au loc în mediul economic, mijloacele tradiționale de pregătire a specialiștilor de profil economic în sfera învățământului superior treptat își pierd actualitatea. Astăzi, instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova utilizează de obicei mijloace tradiționale de pregătire a economiștilor, dar se observă o tendință stabilă de includere în procesul de instruire a tehnologiilor informaționale. Drept exemplu poate servi programa de pregătire a contabililor, care obligatoriu include programul 1-C „Contabilitate” și alte programe analogice. Utilizarea tehnologiilor informaționale în procesul de instruire este actuală și dat fiind faptul că prin folosirea simultană a diverselor sisteme – tradiționale, cu materiale tipărite, și a sistemului bazat pe tehnologii informaționale, este posibilă apropierea teoriei de practică, ceea ce va duce la amplificarea calitativă a rezultatului procesului de instruire, la eficientizarea lui.

Trebuie evidențiat faptul că în practica internațională și europeană a învățământului superior direcția prioritară în formarea potențialului profesional în învățământul superior este utilizarea tehnologiilor informaționale, ce se prezintă a fi o cale strategică în instruirea viitorilor specialiști. Atenție se acordă elaborării programelor de învățământ în cadrul lecțiilor practice.

Necesitatea elaborării programei de studii cu utilizarea tehnologiilor informaționale la lecțiile practice ținute la Facultatea de Economie a Universității de Stat „Al. Russo”, a fost determinată de:

- a) trecerea învățământului superior din Republica Moldova la sistemul de învățământ cu două niveluri, ceea ce necesită conformarea procesului de instruire cu standardele europene;
- b) necesitatea crescândă în formarea strategică a specialiștilor competitivi în domeniul economic, în concordanță cu cerințele pieței muncii.

În scopul de a studia eficiența formării potențialului profesional al economiștilor prin mijloace tradiționale și cu utilizarea tehnologiilor tradiționale, la Universitatea de Stat „Al. Russo” din Bălți a fost efectuată, în cadrul unui proiect instituțional, o cercetare sociologică și elaborată metoda promovării ei, care și-a găsit reprezentare în programa cercetării [1].

Problema cercetării este determinată de faptul că promovarea orelor practice prin căi tradiționale în cadrul pregătirii specialiștilor de profil economic nu permite formarea eficientă a potențialului profesional și asimilarea în volum necesar a materialului teoretic cuprins în programele obligatorii, elaborate în baza cerințelor sistemului de învățământ cu două niveluri (conform Procesului de la Bologna). Imperfecțiunea promovării orelor implică calitatea joasă de asimilare a cunoștințelor de către studenți. Altfel spus, problema cercetării constă în contradicția dintre metodele de promovare a orelor practice și activismul studenților în procesul de instruire, ce are o influență directă asupra formării potențialului profesional al specialiștilor de profil economic în perspectivă strategică.

În cadrul procesului de învățământ problema de cercetare se ramifică în:

- probleme psihologice, prezentate prin relațiile dintre subiect (profesor, procesul de învățământ) și obiectul de gestionare (studenții);
- probleme de comportament, induse de caracteristicile fiecărui individ;

- probleme organizatorice, ce apar în realizarea programelor de învățământ, asigurarea bazei metodologice și tehnologice a procesului de instruire.

În procesul de cercetare a apărut necesitatea de a studia opinia studenților și a profesorilor de la Universitatea de Stat „Al. Russo” și de la alte universități din Republica Moldova în privința: promovării orelor practice; evaluării cunoștințelor (curente și finale); determinării factorilor ce influențează pregătirea studenților pentru lecțiile practice și, în final, formării profesionale a viitorilor specialiști; determinării faptului cum promovarea orelor practice cu utilizarea tehnologiilor informaționale influențează asupra formării potențialului profesional. La fel, există necesitatea de a studia dacă promovarea orelor practice cu utilizarea tehnologiilor informaționale va influența în mod pozitiv asupra formării potențialului profesional al specialiștilor cu profil economic [2].

Obiectul cercetării este procesul de instruire ca mecanism de formare strategică a potențialului profesional al specialiștilor, iar unitatea de cercetare o constituie studenții, profesorii, laboranții. Obiectul de cercetare: potențialul profesional și creativ al studenților (profesorilor) și motivația lor; factorii ce influențează asupra activismului studenților (profesorilor) în cadrul lecțiilor practice; corelația dintre motivația și activitatea studenților (profesorilor); interdependența dintre promovarea lecțiilor practice cu utilizarea tehnologiilor informaționale și eficiența formării potențialului profesional al specialiștilor de profil economic.

Direcțiile de cercetare cuprind: procesul de instruire în cadrul lecțiilor practice; asigurarea metodologică a procesului de instruire; strategii; sistemul de motivare; etica comportamentului; atmosfera de instruire; situația generală.

Scopul cercetării este de a determina factorii ce influențează asupra activismului studenților (profesorilor) și de a primi informațiile necesare pentru a demonstra că utilizarea tehnologiilor informaționale în cadrul promovării orelor practice permite formarea eficientă a potențialului profesional al specialiștilor de profil economic în perspectivă strategică.

Obiectivele cercetării rezidă în:

- a determina factorii de satisfacție a promovării orelor practice la studenți (profesori);
- a evalua nivelul de activitate creativă a studenților (profesorilor) în cadrul orelor practice;
- a determina gradul de influență a utilizării tehnologiilor informaționale asupra activității studenților în cadrul lecțiilor practice și formării potențialului profesional;
- a determina tipurile de potențial ce trebuie incluse în formarea eficientă a potențialului profesional al specialiștilor de profil economic;
- a evidenția eficiența utilizării tehnologiilor informaționale în procesul de formare a potențialului profesional al viitorului specialist;
- a evalua gradul de influență a tehnologiilor informaționale asupra formării potențialului profesional al specialistului de profil economic;
- a determina cei mai importanți factori ce influențează asupra formării eficiente a potențialului profesional al viitorului specialist și în a determina direcția acestei influențe;
- a evidenția avantajele utilizării tehnologiilor informaționale în comparație cu metodele tradiționale în promovarea orelor practice.

Interpretarea logică a conceptelor fundamentale presupune formarea unui aparat conceptual [3]. Pregătirea specialiștilor de profil economic în instituțiile de învățământ superior presupune formarea potențialului uman pentru întreprinderi, organizații, pentru piața muncii în genere. Aflându-se la etapa de pregătire, studenții posedă un potențial ce trebuie dezvoltat și îmbogățit cu cunoștințe și priceperi necesare pentru desfășurarea activității profesionale în viitor. De aceea, instituțiile de învățământ superior își pun scopul de a forma potențialul profesional al viitorilor specialiști.

Procesul de instruire se desfășoară într-o atmosferă de interdependență a indivizilor, de concurență și cooperare în colectiv, de aceea studenții capătă suplimentar caracteristici sociopsihologice: priceperea de a lucra în grup, evidențierea calităților de lider, a comunicativității ș. a. Astfel, în procesul de instruire se dezvoltă toate tipurile de potențial: profesional, intelectual, psihofiziologic, comunicativ, moral, spiritul de liderism. De aceea, în procesul de cercetare vom opera cu conceptul de potențial uman – ca totalitate a capacităților ce formează potențialul viitorului specialist: potențialul calificativ-profesional (cunoștințe și deprinderi conform specialității), psihofiziologic (capacitatea de a lucra intelectual, capacitatea de a gândi creativ), comunicativ (capacitatea de a se coopera și de a lucra în echipă), spiritul de liderism (capacitatea de a influența),

potențialul de dezvoltare (capacitatea de învățare și autoînvățare), moral (etica comportamentului). Potențialul profesional îl considerăm cel mai important în formarea specialiștilor de profil economic.

Ipoteza cercetării constă în presupunerea că utilizarea tehnologiilor informaționale în promovarea orelor practice conduce la formarea eficientă în perspectivă a potențialului profesional al specialiștilor de profil economic.

Compartimentul metodic al cercetării este constituit din două părți: planul strategic de cercetare și fundamentarea sistemului de selectare a unităților de observare.

Ținând cont că succesul cercetării potențialului uman depinde nu doar de elaborarea corectă a compartimentului metodologic al programului de cercetare, dar într-o măsură mai mare de elaborarea și implementarea cu succes în procesul de cercetare a compartimentului metodic-procedural al programului, în primul rând – a planului strategic de cercetare, pentru promovarea studiilor privind formarea potențialului uman cu utilizarea tehnologiilor informaționale au fost acceptate două planuri de bază: descriptiv și analitico-experimental.

În planul descriptiv a fost evidențiat obiectul cercetării și a fost formulată ipoteza descriptivă. Scopul planului este de a controla ipoteza descriptivă și, în caz de afirmare a ei, de a obține caracteristicile cantitativ-calitative precise ale obiectului studiat. Deoarece obiectul cercetat este procesul de instruire ca mecanism al formării strategice a potențialului profesional al specialiștilor, iar unitatea de cercetare sunt studenții, profesorii, laboranții, controlul ipotezei s-a efectuat în baza instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova. Pentru realizarea planului s-a promovat controlul selectiv al unităților din totalitate, a fost efectuată gruparea conform caracteristicilor prioritare pentru cercetare ale specialiștilor de profil economic.

Scopul planului analitico-experimental este de a stabili relațiile cauză–efect în obiect, adică de a determina factorii ce influențează asupra dezvoltării potențialului profesional al specialiștilor de profil economic.

În procesul de pregătire a promovării cercetării a apărut necesitatea de a determina numărul respondenților în conformitate cu scopurile și obiectivele cercetării. Luând ca bază planul de cercetare descriptiv, al cărui scop este descrierea cantitativ–calitativă a obiectului, a caracteristicilor și stărilor, a fost necesar de a utiliza selectarea reprezentativă sau controlul obiectului în întregime. Deoarece numărul mediu al studenților din instituțiile de învățământ superior selectate este mai mare de 500, reiese că cea mai rațională este selectarea reprezentativă. De altfel, cercetarea a fost promovată atât în grupele de studenți, cât și în rândul profesorilor.

Având ca bază planul de cercetare analitico-experimental, al cărui scop este determinarea interdependențelor cauzale și funcționale, prognoza lor, era necesar de a utiliza selectarea analitică. Pentru aceasta au fost selectate instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, unde tehnologiile informaționale sunt utilizate în cadrul lecțiilor practice pentru pregătirea specialiștilor de profil economic și, pentru comparație, instituții de învățământ superior analogice, unde pregătirea specialiștilor de profil economic se face prin metode tradiționale, cum este Universitatea de Stat „Al. Russo” din Bălți.

În calitate de element important al metodicii de cercetare a potențialului uman au fost utilizate mijloace de cercetare care includ sondajul, testarea, anchetarea și mijloace logice tradiționale.

Prin intermediul sondajului s-a presupus să se discute nemijlocit cu profesorii, studenții și, în rezultat, a fost obținută informația despre relațiile, opiniile, principiile, convingerile, reprezentările și scopurile respondenților din instituțiile de învățământ superior cercetate. Pentru a asigura veridicitatea informațiilor obținute în cercetare s-a utilizat o totalitate de metode și tehnici de sondaj: anchetarea personală și de grup, testarea.

Au fost luate în considerație și posibilitățile de elaborare a sondajului. În acest scop, în anchete au fost formulate întrebări directe și indirecte, deschise și închise, alternative și nealternative. De asemenea, se luau în considerație caracteristicile psihologice de înțelegere a întrebărilor. Pentru aceasta se respecta consecutivitatea întrebărilor: de la cele mai simple la începutul anchetei spre cele mai complexe – la mijloc, și iarăși spre cele simple – la sfârșit. La elaborarea anchetei s-a luat în considerație faptul că întrebările să nu trezească emoții negative respondenților și să nu genereze consecințe nefaste pentru ei.

Pentru realizarea scopurilor cercetării în conformitate cu obiectivele și demonstrarea ipotezei au fost elaborate două anchete, în care au fost reprezentate direcțiile de cercetare.

Ancheta 1 a fost elaborată cu scopul de a cerceta eficiența formării potențialului profesional al specialiștilor de profil economic în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova. Ancheta este construită în așa mod ca să putem studia nivelul activității creative a studenților (profesorilor) în cadrul lecțiilor practice, gradul de satisfacție și determinarea factorilor ce influențează asupra nivelului de satisfacție de promovarea lecțiilor practice. În acest scop, respondenților li s-a propus să răspundă la întrebarea referitoare la gradul de

satisfacție pe care îl au promovând lecțiile practice la facultate, reieșind din estimarea procentuală de la 0 până la 100, și să însemne pe scală numărul răspunsului. Mai detaliat, nivelul de satisfacție este reprezentat prin factorii (aspecte) de promovare a lecțiilor practice. Reieșind din acest fapt, respondenții trebuiau să evalueze influența factorilor în răspunsurile propuse: *satisface; mai mult satisface decât nu; e dificil a evalua; mai mult nu satisface decât satisface; nu satisface.*

Prin satisfacția de lecțiile practice se determină nivelul de activitate creativă atât a studenților, cât și a profesorilor. De aceea, respondenților li s-a propus să evalueze propriul nivel de activitate creativă, conform scalei de la 0 (nivel jos) până la 100 (nivel înalt). Nivelul de activitate creativă a studenților își găsește reflecție în reușita lor.

Cu scopul evaluării reușitei studenților, respondenților li s-a propus să răspundă la întrebarea referitor la autoevaluarea reușitei lor în cadrul promovării lecțiilor practice. Ulterior, era necesar a determina opinia respondenților privind faptul că utilizarea tehnologiilor informaționale în promovarea orelor practice va permite formarea eficientă a potențialului profesional și va duce la ridicarea reușitei. Răspunsul afirmativ al respondenților se detaliază în factori, care, după cum se presupune, vor permite formarea mai eficientă a potențialului profesional și ridicarea reușitei.

În cadrul cercetării, necesită a fi confirmat faptul că, pe lângă potențialul profesional al viitorilor specialiști, se formează și alte componente ale potențialului uman, ca: cel intelectual, psihofiziologic, de lider etc. În acest scop, în anchetă a fost introdusă întrebarea referitor la tipurile de potențial, care ar trebui incluse, conform opiniei respondenților, în formarea specialistului.

La sfârșitul anchetei este dat un set de întrebări referitor la vârsta respondenților, forma de învățământ și anul de studii (pentru studenți).

Ancheta 2 a fost elaborată cu scopul cercetării eficienței formării potențialului profesional cu utilizarea tehnologiilor informaționale. Era necesar a determina dacă respondenții cunosc tehnologii informaționale ce se utilizează în pregătirea specialiștilor de profil economic și din care surse dețin aceste informații. În acest scop, respondenților li s-a propus să răspundă la întrebarea corespunzătoare, cu evidențierea surselor (lecțiile practice, Internetul, independent). În calitate de programe computerizate, studiate în instituțiile de învățământ superior pentru pregătirea specialiștilor de profil economic (contabili), sunt indicate programele 1-C Contabilitate, Cont-Real, Wiscaunt. De asemenea, respondenților li s-a oferit posibilitatea să enumere și alte programe computerizate pentru pregătirea specialiștilor de profil economic.

La etapa următoare se prevedea a cerceta cât de efectiv, conform opiniei respondenților, influențează tehnologiile informaționale asupra formării potențialului profesional al viitorului specialist. Cu acest scop respondenților li s-a propus să răspundă la întrebarea corespunzătoare și în continuare să estimeze procentual gradul de influență a tehnologiilor informaționale asupra formării eficiente a potențialului specialistului de profil economic. Pentru aceasta, potențialul specialistului a fost descompus în câteva niveluri: calificativ-profesional, intelectual, psihofiziologic, de lider. De asemenea, era necesar a determina influența asupra rezultativității pregătirii specialiștilor (reușita).

O deosebită atenție în anchetă este acordată factorilor ce influențează formarea potențialului profesional al viitorului specialist. Cu acest scop, respondenților li s-a propus să evidențieze cei mai importanți factori ce influențează formarea potențialului profesional al viitorului specialist și să indice cum se exercită această influență. În continuarea cercetării era necesar a evidenția avantajele utilizării tehnologiilor informaționale în comparație cu metodele tradiționale, care, în opinia respondenților, se manifestă în cadrul promovării orelor practice și evaluării cunoștințelor.

Promovarea cercetării în conformitate cu metodica prezentată mai sus va permite evaluarea eficienței formării potențialului profesional al economiștilor în domeniul învățământului superior.

Referințe:

1. Materialele promovării sondajului sociologic cu scopul cercetării viziunii studenților și profesorilor Universității despre formarea strategică a potențialului uman în învățământ cu utilizarea tehnologiilor informaționale (în cadrul Proiectului instituțional nr.12, Universitatea de Stat „Al. Russo” din Bălți, 2009).
2. Ibidem.
3. Иссак О. Социологическое исследование: организация и проведение: Учебно-методическое пособие. - Кишинев: Молдавский Государственный Университет, 2001, с.76.

Prezentat la 17.09.2009